

Af Bjarne W. Andresen

Børnelitteraturens dannende kraft

Gennem skønlitteraturen opdager man sig selv, og man oplever, hvordan noget kan være anderledes, end man kender det fra sine egne umiddelbare omgivelser. Artiklen bringer nedslag i børnelitteratur, som kan være relevant at prioritere, når man arbejder med dannelse i et dagtilbud.

"Den, der læser, lever tusinde liv, før han dør. Den, der aldrig læser, lever kun et." Sådan siger forfatteren George R.R. Martin. God litteratur gør læserens verden større, samtidig med at den viser, at ting kan være anderledes, end vi selv kender dem. Den kan også vise læseren noget om vedkommende selv. Sådanne bøger giver jeg eksempler på i denne artikel. En del af bøgerne er udsolgt fra forlagene, så man må en tur på biblioteket for at få fat i dem, hvis man ikke er så heldig at finde dem antikvarisk.

Vær dig selv

Gamle tanter, der krymper. Hvad vil jeg være, når jeg bliver stor? Hvordan kommer sommerfuglene ned i maven? Blomster med navne som gamle damer. Mælketænder og gebis. Vinter og død. Og alt det, man kan være bange for. Det er en del af Garmanns univers i *Garmanns sommer*. Stian Holes visuelle udtryk må man enten elske eller hade. Jeg gør det første.

Har man brug for mere præcise forslag til, hvad man kan tale med barnet om, er *Spørg mig!* Et godt bud. Hvert opslag er en illustration og et spørgsmål, som kan blive udgangspunkt for lange samtaler. "Har du et ønske, som aldrig går i opfyldelse?", "Hvad ville du lave om på, hvis du var konge eller dronning?" eller "Hvordan kan du se, at du bliver større?"

Man skal kunne sige fra - og til

Kaspers tanter elsker Kasper. "Hver gang de kom på besøg, dækkede de stakkels Kasper fra top til tå med supersøde hej-kys, glødende læbestift-kys, smask-på-næsen-kys og fedtede farvel-kys. Det drev Kasper til vanvid!" Han prøver mange ting for at undgå de grænseoverskridende kys: Et simpelt nej bliver ikke forstået, og ridderhjelm yder ikke beskyttelse. Det stopper først, da en af tanterne foreslår at tegne kyssene på papir og give dem til Kasper, så bliver han respekteret. Endda så meget, at han slutter dagen af med at give Mor og Far "et dejligt helt-almindeligt-smask-på-kindengodnat-sov-godt-Kasper-kys."

I *Nej sagde lille P* møder vi et barn, som er "ualmindelig stædig" og altid siger nej. Indtil en dag, hvor Lille P og to andre børn selv skal gå hjem fra børnehaven. Man fristes til at skrive "Don't try this at home", men den gåtur er af afgørende betydning for historien. Det er nemlig lille P, som siger nej til den fremmede mand, som prøver at lokke de tre børn hjem. I kælderens. Hvor han har kaninunger. Dværg-vædder-kanin-unger, så bliver det ikke mere fristende! Lille P fastholder sit nej og napper Tom og Åse hårdt i armene, så de grædende løber hjem efter at have skreget, at lille P aldrig måtte låne deres monstre eller TV-spil. "Så løb de hurtigt ind til sig selv. Hurtigt, så deres tårer ikke tørrede. Hurtigt, så deres

mor kunne se, hvor slem og dum P havde været i dag." Hjemme hos sig selv fortæller lille P hele historien, og hun får kram og æbler for sit mod til at stå fast. Også i børnehaven får lille P ros, "og fra den dag af sagde lille P både JA og NEJ."

At være individ i et fællesskab

Om børnene holder lige så meget fast i deres første indskyldelse, når de læser *Se den ...*, må komme an på en prøve. Den gennemgående figur er en stregtegning, som både kan tolkes som en and og en kanin. Skiftende baggrunde bruges som argument for de to "læsninger". Til sidst bliver de to talestemmer i bogen enige om, at det også kan være, den anden har ret. For så at møde en ny stregtegning, som er enten en myresluger eller en brachiosaurus!

Gennem ti små bøger i en samlekasse møder man hverdagsituationer i *Venskabsbog*. Det er korte historier med en morale. Titlerne taler deres eget sprog: *Vent på din tur, Lyt og bliv enige, Sig stop, Arbejd sammen, Tal om det, Fald til ro, Skal vi dele?, Sig undskyld, Vis dine følelser og Spred glæde*. Til bøgerne hører aktivitetskort, puslespil og tøjdyr.

Er man til en mere skæv vinkel på de samme emner, skal man have fat i serien om *Den dag Leopold blev ...* Grisen Leopold bliver forelsket, jaloux, bange, sur, ond og misundelig i seriens foreløbig seks bøger,

FAKTA

Bøger nævnt i artiklen

Den dag Leopold blev ... af Dina Gellert. Bolden 2009-2019.

Garmanns sommer af Stian Hole. Branner og Korch 2008.

Kaspers kyssefest af Niki Daly. Hjulet 2011.

Makirullen der ikke ville makke ret af Kathrine Assels og Jesephine Kynn. Jensen & Dalgaard 2016.

Miltons hemmelighed af Eckhart Tolle, Robert S. Friedman og Frank Riccio. Borgen 2009.

Nej sagde lille P af Inger og Lasse Sandberg. Sesam 1992.

Se den ... af Amy Krouse Rosenthal og Tom Lichtenheld. Lamberth 2009.

Spørg mig! af Antje Damm. CDR Forlag 2003.

Tilly som troede at ... af Eva Staaf og Emma Adbåge. Gyldendal 2015.

Tossed naboer af Ingrid og Dieter Schubert. Borgen 2004.

Venskabsbog af Linda Plam og Lisa Sollenberg. Alinea 2011.

hvor teksten leger med ordene og billederne leger med teksten.

Ikke alle lever som mig

På det første opslag af *Tilly som troede at ...* undrer børnene Tilly og Tage sig over, hvordan det er at bo andre steder. "Det er sikkert nogenlunde ligesådan, skulle man tro. Det er det nok, siger Tilly. Det er det nok, siger Tage." I resten af bogen møder de bl.a. den deprimerede mor, tiggeren på avisen på fortovet, at Boris selv må pakke sine ting til svømning og lejligheden, hvor der ikke bliver gjort rent og Tilly må tørre sig med vasketøjet, når hun har været på toilettet.

Det kan også gøres på rim. *Makirullen der ikke ville makke ret - og andre lejlighedsrim* fortæller om bedemanden Åge, der er helt tosset med toge. Om hr. og fru Bruun, som har en udstoppet ørn som erstatning for det barn, de aldrig fik. Om rugemoren Rikke, som elsker at være gravid, men skal give børnene bort efter fødslen. Frøken Johnna V. Sand, er vist nok egentlig en mand og drømmer om at blive gift med rigmanden Keld, som bor på etagen oven over. *Makirullen der ikke ville makke ret* er en hyldest til forskelligheden og viser både fordelene og ulemperne ved ikke at være som alle andre.

Tossed naboer fortæller om Gustav, hvis interimistiske hus bliver væltet af stormen.

Han søger - og får - husly hos den konforme Kathrine, som lader sig lokke af udsigten til Gustavs hammersuppe. Han leverer hammeren, som ligger i bunden af gryden, og Kathrine spæder til med salt, pølse, gulerødder, tre kartofler, fire bønner og et græskar. Moralen i historien er, at man kan være meget gode venner, også når man er meget forskellige.

Lev i nuet - nuets kraft

Miltons hemmelighed er lykkedes med at "oversætte" Eckhart Tolles Nuets kraft til et sprog, børn kan forstå. Milton er bange for en stor dreng og for en glubsk hund. Med hjælp fra sin bedstefar og en drøm kommer Milton ud af angsten: "Du bekymrer dig om den tid, der kommer og tænker på dengang. Glemmer du ikke noget? Den tid, der kommer og dengang er inde i dit hoved. Det er ikke nu, er det?" Illustrationerne ligner noget fra *Vagttårnet* eller *Vågn op!*, men kan man abstrahere fra det, kan *Miltons hemmelighed* bestemt anbefales. ■

Bjarne W. Andresen er uddannet lærer, pædagog og master i børnelitteratur. Arbejder som støttepædagog på en folkeskole, er litteraturredaktør og boganmelder på www.paedagogen.dk og formand for Selskabet for Børnelitteratur, IBBY Danmark. Sidder desuden i redaktionen af *Børns Hverdag*.